

Ungdom och internet -

en översikt om beroende, mobbning, genus och språk
och ungdomars användning av internet.ⁱ

Arnolds-Granlund, S-B., Eveli, R., Granfors, S., Nyback, J., Lindholm, J., Nyström, J., Sandelin, M. & Skog, K.

Inledning

En diskussion om Internetberoende har på senare år fått allt större utrymme inom media och forskning. I motsats till andra beroendeformer uppmärksammas eller förstås inte internetberoende i samma utsträckning av personen som lider av beroendet och förnekas ofta av personen i fråga (Young, 1998). Det svåra är dock att internet är här för att stanna och utgör därmed en del av människors vardag samtidigt som det innehar en beroendeframkallande effekt på en del användare och kan påverka olika områden av individens liv, såsom familj, arbete, förhållanden eller skolarbete. De bakomliggande orsakerna till internetberoendet kan enligt Young (ibid.) vara det samhälle utformats som hyllar teknologi och styrs av en så kallad "fast-food" mentalitet där allting skall finnas tillgängligt hela tiden. Samtidigt som människor idag lever ensamma och isolerade i en tid av kulturell osäkerhet vilket torde kunna öka behovet av internet. Men är det ett beroende i ordets regelrätta betydelse vi talar om? Innan vi går över till att diskutera innebörden av begreppet och betydelsen av internetberoendet vill vi uppmärksamma ett medikaliseringsfenomen^[1] som kallas neurasteni och som vid sekelskiftet 1800 och 1900 förelåg som sjukdomsbild och kulturell förklaringsmodell för den tidens upplevelse av kroniska trötthetssyndrom.

Neurasteni och den moderna utvecklingen

Upplevelsen av en växande psykiska ohälsa i början av 1900-talet var mycket lika den mentala ohälsa som upplevs i idag i det moderna samhället. På samma sätt som nu var samhället då präglad av ”stark förändring, intensifierat informationsflöde, snabba kommunikationer och stora krav på den urbana människan – allt i en snurrande marknadskultur”, som Johannisson (2004, 1) uttrycker det. Under båda dessa sekelskiften anses individen leva i en kultur som utmärks av stark konkurrens, prestation och tempo. Typiskt för båda tidpunkterna är också nya diagnoser och benämningar på symptom av människans inre vantrivsel. Det som särskilt antas förena dessa sekelskift är den ökande takten i förändringen. Ett konkret sätt att relatera upplevelsen av mental ohälsa under förra sekelskiftet till motsvarande upplevelser i dag är att jämföra de medicinskt och kulturellt legitimerade diagnoserna av onormal trötthet, exempelvis neurasteni, nervtrötthet, och kroniskt trötthetssyndrom, utbrändhet (Johannisson, 2004).

Tröttheten kring sekelskiftet till 1900-talet förklarades som en reaktion på kulturell ångest i samband med den snabba utvecklingen till industrisamhälle, inte minst den tekniska. På motsvarande sätt menar man i dag att industrisamhällets övergång i informationssamhället kommit att skapa stress och trötthetssyndrom hos individerna. Ny informationsteknik och snabba kommunikationer har ställt individen inför stora krav som innebär förändring och anpassning. Samtidigt som den nya tekniken och intelligensutvecklingen har gjort människor fria ifråga om fysiskt betungande uppgifter har det mentalt och stillasittande arbetet bidragit med andra problem, såväl fysiska som mentala. Poängen och anledningen till att vi i det här sammanhanget lyfter upp fenomenet neurasteni ligger här inte vid de motsvariga trötthetssyndromen utan framförallt i de likartade sätt på vilka syndromen förklarats i samhället.

Genom att medikalisera, sjukdomsförklara syndromet får det legitimitet och placeras därmed i ett meningsskapande, av samhället sanktionerat, accepterat mönster. Enligt motsvarande logik undrar vi huruvida syndromet internetberoende möjligtvis utgör en kulturell sjukdomsdiagnos som på motsvarande som neurastenin har sin blomstringstid men småningom med tiden, då människor vant sig vid den nya tekniken, kommer att tappa mark som diagnos (Se Johannisson, 2004, 12 om neurastenins fall)?

Syftet med denna artikel är att utreda och diskutera frågan om internetberoende och med utgångspunkt i fenomenet gå vidare till att behandla andra bekymmer med ungdomars internetanvändning såsom exempelvis nätmobbning, förändring i språkanvändning och genusfrågan i medier. Innan vi går in på begreppet internetberoende är en definition av begreppen ”beroende” och ”internet” på sin plats.

Internet och beroende

Internet kan definieras som ett nätverk av datorer vilka binds samman i knutpunkter med kopplingar till närliggande nätverk och med mycket hög överföringskapacitet. Internet är uppbyggt av ett unikt globalt adressfält som baseras på Internet Protocol (IP) eller dess efterföljande expansioner och tillägg (Wikipedia). Ursprungligen utgjorde internet ett stort bibliotek vilket sedan utvecklades genom funktioner såsom e-post och diskussionsforum till att idag möjliggöra elektroniska aspekter av de flesta av våra dagliga sysslor samt erbjuda virtuella nätverk (Wallace, 1999). Internet bör dock inte betraktas som enbart en informationscentral utan också och framförallt som en plats för möten, handel och nöje⁴. I stället för att själva fysiskt besöka olika platser ges människor i dag möjlighet att uträtta bankärenden och biljettbokning och att ta del av informationsrelaterade tjänster såsom webbtidningar och livsstilsinformation, tjänster relaterade till social interaktion såsom onlineforum och onlinespel, kommunikationsorienterade tjänster såsom allmänt webbsurfande och e-post, allmännyttiga tjänster såsom bibliotekssökningar och utbildningsresurser (Jeung, 2004). Sålunda är det något missvisande att använda paraplybegreppet ”internet” utan i stället borde mera exakta benämningar såsom exempelvis ”onlinespel” eller ”socialmedia” användas. Problemet är att exempelvis Youngs kriterier för internetberoende är formulerade i medlet av 1990-talet då internet inte på långt när hade utvecklats till vad det är i dag. Trots detta förekommer forskning om internetberoende utgående från Youngs kriterier fortfarande.

Beroende kan beskrivas som ett tvångsmässigt fysiologiskt och psykologiskt behov av behovsskapande substanser eller ett tillstånd där man är tvångsmässigt engagerad i eller upptagen av en viss aktivitet (Päihdelinkki). Beroende kan alltså uppkomma förutom i samband med olika substanser i anslutning till olika aktiviteter som framkallar omedelbar njutning som inte har något samband med konsumtion av kemiska ämnen. Dyliga aktiviteter är till exempel hasardspel, tvångsmässigt motionerade eller bulimi (Päihdelinkki). Beroendet skapas genom belöning, det vill säga stimulering som orsakar känslor av välbefinnande, såväl genom kemiska substanser eller upplevelser. Hjärnans belöningssystem fungerar så att

blodflödet i de dopaminrika områdena indikerar att motsvarande neurologiska kretsar påverkas oavsett om det är fråga om hasardspel, drogkonsumtion eller mat.

Då belöning av beteende förekommer, riskerar hjärnan att fastna i tvångsmässighet. Var skiljelinjen mellan ett beroende och ett tvångsmässigt beteende skall dras är dock något oklart. Beroenden, tvångstankar och tvångsmässigt beteende kan alla länkas till det faktum att individen förlorar kontrollen över sig själv. Störningarna kan vara såkallade substansrelaterade störningar, störningar gällande sexualitet och kön eller störningar i impuls kontroll. Till den sistnämnda hör till exempel hasardspel, kleptomani och pyromani. (Holden, 2001)

Den icke-drogrelaterade störning som bär störst likhet med drogberoende är hasardspelberoende. De som spelar upplever samma typ av kick och uppvisar liknande tolerans och abstinenssymptom som drogberoende. En likhet återfinns också i att spelberoende reagerar på samma sätt som drogberoende till läkemedel som blockerar drogkickar. Internetberoendet förhåller sig forskare och terapeuter dock något försiktiga till. Det faktum att människor stänger ute resten av sitt liv när de sitter framför datorn förklarar inte frågan om huruvida det är teknologin eller beteendet som teknologin föder som människor blir beroende av. Dock är de beroendeframkallande aspekterna av internet de samma som de icke-nätbaserade beroendeformerna såsom exempelvis hasardspel och pornografi. (Holden, 2001)

Begreppet beroende håller på att förändras och större emfas läggs på hur droger och beteende kan ge långvariga skador på hjärnan (Holden, ibid.). Efter att ha ringat in begreppet beroende går vi så över till att diskutera internetberoendet.

Internetberoende

Initialt vill vi i likhet med Young (1998) framhålla att internet i sig självt inte är beroendeframkallande, men att internet innehåller funktioner som ger upphov till patologiskt användande av Internet (Wikipedia). Young (1996), som var den första att använda uttrycket Internet Addiction Disorder (IAD), nämner fem olika aspekter av beroendet, nämligen cybersexuellt beroende, cyberrelations beroende, nätspel, informationsöverflöd och datorberoende. Kännetecknen för internetberoende har Young (1998) nästan uteslutande Hämtad från teorier om spelberoende (gambling). De testfrågor som Young (ibid) utvecklat om internetberoende är dessa:

1. Hur ofta märker du att du varit på internet längre än du från början tänkt? 2. Hur ofta slingrar du dig undan hushållssysslorna för att få mera tid för internet? 3. Hur ofta väljer du att tillbringa din tid på internet istället för med din familj eller dina vänner? 4. Hur ofta finner du

nya människorelationer via internet? 5. Hur ofta klagar dina närstående över hur mycket tid du använder för internet? 6. Hur ofta blir dina studier eller vitsord lidande på grund av internet? 7. Hur ofta kollar du din e-post innan du gör något annat viktigt? 8. Hur ofta blir din arbetsinsats eller produktivitet lidande på grund av internet? 9. Hur ofta måste du försvara eller hemlighålla ditt internetbruk? 10. Hur ofta flyr du vardagliga problem genom att tänka på internet? 11. Hur ofta kommer du på dig själv med att längta efter att få surfa på nätet igen? 12. Hur ofta är du rädd för att ditt liv skulle kännas tråkigt, tomt och glädjelöst utan internet? 13. Hur ofta snäser, skriker eller blir du nervös om någonting annat stör dig då du är på nätet? 14. Hur ofta lider du av sömnbrist på grund av dina nattliga internet-sessioner? 15. Hur ofta kretsar dina tankar längtansfullt efter internet de gånger du inte är på nätet?

Utgående från dessa frågor utgör den underförstådda betydelsen att internet är något som finns utanför individens livsvärld och skall ”intas” i lämpliga doser. Frågorna synliggör också att synen på internet och internetanvändning under tio år har förändrats radikalt. Idag torde de flesta som dagligen använder internet enligt detta test per definition åtminstone i någon grad vara internetberoende. I dag utgör internet en självklar del av individens liv där samma regler och normer som i den icke-nätbaserade verkligheten gäller.

Frågan om internetberoende har dock mött kritik från psykologer och psykiatriker. Forskarna menar att redan själva begreppet ”internetberoende” är alltför generellt för att kunna stå som diagnos. Istället föreslås begrepp som ”internet överanvändning” (internet overuse), ”problematisk datoranvändning” (problematic computer use) eller ”patologisk datoranvändning” (pathological computer use) har föreslagits. Genom dessa termer undviks sjukdomsindikerande begrepp såsom *missbruk* och *beroende* och de begränsas inte heller till någon speciell typ av aktivitet i internet. Däremot är begreppen *pornografiberoende*, *datorspelsberoende*, *beroende av e-handel*, *spelberoende av hasardspel såsom onlinepoker*, *internetkasino och aktiehandel via nätet*, *samt beroende av social interaktion via nätet*, *som chat*, *e-post*, *SMS-ande*, *diskussionsforum*, *sociala nätverk*, *bloggande* och *wikipediapublicering* sådana som syftar på den specifika aktivitet som individens problem beror av. (Om olika slag av internetberoenden se exempelvis webbsidorna Center for Internet Addiction Recovery eller Mind Prison: Internet Addiction Disorder)

Trots dubierna visavi fenomenet förekommer dock forskning om internetberoende. De kännetecknen för internetberoende som beskrivits är bland annat är humörsvängningar, utvecklad tolerans för långa internetbesök, abstinensbesvär vid bortfall, konfliktfyllda situationer vid val mellan internet och någonting annat som individen förväntas utträta och återfall till överanvändning. (Hur, 2006; Mitchell, 2000; Yellowlees & Marks, 2005) Dessa symptom liknar de klassiska kännetecknen för beroende, även om de i detta fall länkas till internet. En av orsakerna bakom beroendet har visat sig vara en förhöjd dopaminproduktion i samband med besöket på internet. Dopaminet utgör, som redan tidigare diskuterats, en beroendeframkallande faktor genom de belönande känslor av välbehag som det

förorsakar (Mitchell, 2000). För internetanvändaren kan den virtuella verkligheten te sig bättre och mera intressant än den faktiska, levda verkligheten (jämför "simulacra", hyperverklighet beskrivet av Baudrillard, 1988). Denna känsla av tråkighet i kombination med en minskad social interaktion med medmänniskor kan bidra till att internetberoende utvecklas. Sålunda får internetberoendet, på samma sätt som andra beroenden, konsekvenser för såväl individen själv som för hennes sociala relationer. Familj, vänner och till och med traditionella medier såsom tv ersätts med vistelse på internet. (Hur, 2006; Leung, 2004). Symptom som beskrivits är sinnesrubbingar, manodepressivitet och ångestsyndrom. Dessa gör att beroendet kan klassas som ett allmänt hälsoproblem (Chuang, 2006).

I Finland var situationen 1998 den att cirka 3 % av nätanvändarna så fast i sin Internetanvändning att detta orsakade problem. Webbssidan Päihdelinkki.fi har nätttest för olika beroendeformer, och under 2006 var Internetberoende testet det populäraste och genomfördes av över 10 000 per månad. Enligt en gallup från 2002 sade sig 17 % av respondenterna känna en person med Internetberoende (Päihdelinkki).

Mycket av den oro vuxna uttrycker över barns och ungdomars användning av internet grundar sig troligtvis i en okunskap om vad internet egentligen är. Problemet internetberoende verkar till en del vara ett kulturproblem som uppstått i samband med framträdandet av en ny medieform och kunde liknas vid situationen i början av 1900-talet då neurasteni ansågs förorsakas av de tekniska framstegen och samhällseliga omvälvningarna. Inte för att säga att det inte finns belägg för att vara orolig, många undersökningar har påvisat att internet har en beroendeframkallande effekt, men man kan också ställa sig själv frågan vad som är vana och vad som är beroende. Är det beroende att ta bilen till arbetet varje dag istället för att gå? Man skulle hellre kanske säga att det är mer behändigt och effektivt att ta bilen än att promenera. Likaså kan man säga att internet är ett mer effektivt medel för kommunikation, underhållning, informations sökande etc. än andra medieformer, dessutom kan man även shoppa, utföra bankärenden och annat på ett snabbt och effektivt sätt som man tidigare knappt kunnat föreställa sig.

I stället för att tala om internetberoende som ett helhetsfenomen kunde man, såsom redan tidigare nämnts, beskriva beroendet av enskilda aktiviteter på internet, exempelvis onlinespel. Dessutom kan en skiljelinje inte dras mellan verkligheten på internet och den levda verkligheten. Sålunda förekommer samma problem som finns i verkligheten också på internet. Så, utöver internetberoendet som de facto ändå drabbar en liten del av användarna finns det

problem som är mera vanligt förekommande. Sådana problem är exempelvis nätmobbning ett annat exempel, förändringar i språket och genusfrågan.

Andra problem

Vi lever i en värld som på relativt kort tid sett uppkomsten av en rad nya medieformer och kombinerar man detta med människans naturliga instinkt att beskydda sina barn, så är det väl knappast konstigt att individen, och speciellt föräldrar, lärare och bibliotekarier, oroar sig över barns och ungdomars användning av internet (Drotner, K., Bruhn Jensen, K., Pulsen, I. & Schrøder, K. (1996).

Nätmobbing

Med nätmobbing eller e-mobbing avses en form av mobbing som sker med hjälp av tekniken det vill säga via sms, chatt, mail, snabbmeddelanden i olika kompisprogram och inlägg i gästböcker. Forskning om nätmobbing har bland annat genomförts av Stiftelsen Friends som under perioden år 2006 genomförde en studie om nätmobbing. I den här studien deltog sammanlagt 10 575 respondenter av vilka största delen var i åldern 10-19 år. Majoriteten av de tillfrågade konstaterade att de aldrig blivit utsatta för nätmobbing. Dock är trenden uppåtgående. Man kunde dock se att kvinnor var mer utsatta för nätmobbing än män. Mobbingen är också lika vanlig för alla åldrar inom kategorin. En stor andel konstaterar att de känner personen som de blivit mobbade av. De manliga respondenterna uppger att de i högre grad än kvinnorna har blivit utsatt för anonym nätmobbing. I åldersgruppen 16-19 är den också vanligare än i åldersgruppen 10-15.

Av lärare i den svenska skolan upplever 7 av 10 internetanvändningen i skolan som problematisk. De anser att det vanligaste problemet är nätmobbing. Därför efterlyser en majoritet av lärarna i den svenska skolan mer kunskap om elevernas beteende på internet. Det visar en undersökning bland låg- och mellanstadielärare som Synovate Temo utfört på uppdrag av Microsoft.

Lärare upplever också att den nya tekniken är ett område i snabb förändring där mängder av elever dagligen träffas för att umgås med nya och gamla vänner. Internet används också flitigt som ett komplement till undervisningen. Internet används för att söka ny kunskap och samverka med andra utanför skolan.

Mannerheims barnskyddsförbund (2009) konstaterar att ofta finns inga vuxna i närheten då nätmobbing pågår. Därför tror mobbaren att han/hon kan bete sig på vilket sätt som helst.

Mobbningsoffret kan dock spara meddelandena och bilderna för att senare kunna bevisa mobbningen. Exempel på nätmobbning är hot, ryktesspridning, bildmanipulation och lösenordsstöld.

Rädda barnen arbetar för barns trygghet och rättigheter på nätet. Man upprätthåller också tipstjänsten Nettivihje. Till tipstjänsten kan man anmäla illegalt material på internet t.ex. i syfte för att förhindra kränkning och övergrepp på barn. Genom t.ex. utbildning och information försöker Rädda barnen öka kunskapen och förståelsen för riskerna med den nya informationsteknologin. Dessutom producerar och sprider man kvalitativt material för att öka tryggheten på nätet.

Al Mustafa-skolan är en skola i svenska Järfälla med en arabisk och islamisk profil. Enligt skolans handlingsplan mot mobbning kan det finnas flera orsaker till att elever blir mobbade. Det kan vara egenskaper hos offret, mobbaren, gruppen eller den totala miljön som påverkar. Då man studerat mobbningsoffer har man konstaterat att det kan vara egenskaper som fetma, fel hårfärg, fel kläder eller konstig dialekt som utlöser mobbning. Ändå utsätts också elever som inte påvisar några avvikande egenskaper. Elever som markerar gränser anses löpa mindre risk att bli mobbade. En person med god självkänsla lider också mindre risk att drabbas av mobbning än en med dålig självkänsla. Mobbaren försöker oftast hitta svaga offer och han/hon har ofta en aggressiv personlighet.

Skillnaden mellan vanlig mobbning och nätmobbning är att mobbaren ofta kan hålla sig gömd via Internet. Mobbaren kan t.ex. använda sig av falska e-postadresser för att trakassera sina offer.

Genusperspektiv och media

I motsats till beroendefrågan eller mobbning är genusfrågan ett mera dolt problem ifråga om ungdomar och internet. Genusfrågor är något som förmedlas implicit och som för den ovane tolkaren inte sällan förblir oupptäckt. Devereux (2007) menar att det är viktigt att en debatt om genus och media kommer igång. Mycket har förändrats i det västerländska samhället efter andra världskrigets slut, vi går mot ett mer jämlikt samhälle. Det centrala enligt Devereux är dock att det är media som skapar den osanna eller fejkade bilden av hur kvinnor och män skall vara, och media har en viktig roll i att lyfta fram det förtryck som fortfarande förekommer gällande exempelvis löneskillnader mellan män och kvinnor. Dock kan man undra huruvida det är media som skapar bilden eller om de enbart speglar verkligheten.

Kvinnor representerar 52 % av världens befolkning men marginaliseras i medierna, de viktigaste kanalerna för nyhets- och informationsspridning. Samtidigt är den bild av kvinnan som förs fram i medier ofta objektifierad och sexifierad (Jacobson, 2005).

Jämställdhetsfrågor och genusfrågor är ett område där medieforskningen fortfarande är i startgroparna (Jacobson, 2005). Reklam, film och TV-inslag i medierna fungerar likriktande av de kvinno- och mansbilder som de visar upp och förstärker och befäster dem sedan (Fagerberg, 2005). Dock utgör genusfrågan inte endast en kvinnofråga, utan är framförallt en fråga om demokrati.

Det finns flera dimensioner av ojämlikhet i vårt samhälle. Medieexponeringen gör kvinnor och flickor till objekt i media, reklam och på webben. Jacobson (2005) har funnit att endast 13 medieinslag av 168 har kvinnan som utgångspunkt, och finner att det område som främst rör kvinnor är kriminalitet och olyckor. Globalt sett rör nyheter i 79 % av fallen män (Jacobson, 2005).

Under de senaste årtiondena har förändringar skett i den makt medierna utövar, vilket även uppmärksammas inom medieforskningen. Exempel på förändringar i samhället som skapats av media är bland andra kampen mot ojämlikhet och medias ideologiska makt, de sociala relationerna och strukturerna som blivit allt mer flyktiga, samt den otydliga gränsen mellan den privata och offentliga sfären (Gill, 2007). I medieforskningen råder dock en oenighet om vokabulären, vad som avses exempelvis med begrepp som sexism. Härutöver har uppfattningen om objektifieringen och segregationen blivit otydlig på grund av de förändringar som skett i samhället, individualism, valmöjligheterna och självstyrandet (Gill, 2007). Sålunda har i reklamen den objektifierade kvinnan ersatts med kvinnan som ett sexuellt subjekt. Även om kvinnor nuförtiden framställs som självständiga, finns det fortfarande ett kvinnoideal att leva upp till, endast kriterierna har förändrats. (Gill, 2007)

För att komma åt den ojämlikhet som förekommer i medierna krävs att en mediekritiskt förhållningssätt utvecklas bland medborgarna (Fagerberg, 2005). *Allt är Möjligt* (2004) är en handbok i mediekritik publicerat av det mediekritiska nätverket. Handbokens syfte är att väcka tankar kring vilka världsbilder som förmedlas via medierna och hur de påverkar medieanvändaren. Mediekritiken går ut på att kritiskt granska medierna utgående från reklam och artiklar och se närmare på bland annat vem som får komma till tals, vilka värderingar som ligger bakom inslagen och vilka skönhetsideal som är rådande. Vem framställs som objekt kontra subjekt? I handboken framhålls också konsumentens ansvar. Genom att kontakta medieföretag och ställa frågor och krav kan individen själv också påverka den bild som de

framställer om exempelvis den grupp man företräder. Inom ramen för social- och hälsoministeriet upprätthålls en webbsida (www.tasa-arvoklinikka.fi) som främst är inriktad mot jämställdheten mellan män och kvinnor på arbetsplatsen. Frågan om medieexponeringen av genus förekommer överhuvudtaget inte på sidan. Den tredje och sista fråga gällande ungdom och internet som vi önskar diskutera i den här artikeln är frågan om de nya mediernas inverkan på språkanvändningen.

Skriftspråk i förändring

Skriftspråkets betydelse har under senare tid alltmer ökat i betydelse. Att skriva är inte längre enbart reserverat för professionella skribenter. I och med nya, digitala tekniker har också nya former av skriftspråk utvecklats vilket gör det enklare att producera text än tidigare.

Skriftspråk och det medium genom vilket språket förmedlas är beroende av varandra. Medierna ställer nu på samma sätt som det alltid ställt krav på hur språk formuleras. Runstenen hade sina specifika krav och begränsningar liksom tryckpressen. På samma former de digitala medierna språket och begränsar hur det används.

Exempel på sådana medier som speciellt anses förändra språket bland barn och ungdomar är SMS (Short Message Service) och så kallade IM (instant messaging) forum för chatt. Språket som används i dessa medier är förkortat och förenklat talspråk och har inslag av engelska lånord och dialektala ord och uttryck. Begränsandet av tecken i SMS innebär en ekonomisk inbesparing men sparar också tid, ansträngning och utrymme. Stilen i SMS- och chattspråket syftar också till att skapa en familjär och informell ton. Eftersom språket främst används vänner emellan refereras till sådant som är bekant bland dem som kommunicerar och därför kan språket reduceras. (Hård af Segerstad Hasselgren 2003)

Denna förändrade språkanvändning i SMS också i andra typer av digitala texter har bland föräldrar och lärare skapat en oro huruvida barn och ungdomar kommer att börja använda dessa nya språknormer och huruvida detta kommer att förändra språket så att barn och ungdomar inte längre känner till det korrekta språket. (Hård af Segerstad Hasselgren & Sofkova Hashemi 2003)

Dock har variationer i språket alltid existerat, också innan de nya teknikernas uppkomst. Variationer förekommer naturligt beroende av om kommunikationen sker via tal eller skrift, vem kommunikationen är riktad gentemot och vad syftet med kommunikationen är. Sålunda är en arbetsansökan utformad på ett annat sätt än exempelvis texten i ett e-postmeddelande.

Därför kunde man betrakta dessa nya former av språkanvändning som skillnaden mellan skrift- och talspråket. (Hård af Segerstad Hasselgren & Sofkova Hashemi 2003)

Som bekant, används i talspråk utöver själva orden också tonfall, pauser, blickar och gester för att förmedla hur meddelandet skall tolkas. I detta hänseende uppvisar språkbruket i SMS sådana talspråksliknande drag. Exempelvis utelämnas pronomen och prepositioner och stavningen härmar talspråket. Trots att de flesta mobiltelefoner i dag är försedda med skrivstöd som hjälp för korrekt språkanvändning används inte detta eftersom skrivstödet inte stöder det talspråksliknande språket. (Hasselgren & Sofkova Hashemi 2003)

Dock bör man komma ihåg att barns språkanvändning skiljer sig från vuxnas i det avseendet att barns texter ofta är mer influerade av talspråket än de vuxnas språk. Detta förklaras av att barn tenderar att vara kreativa och hitta på egna sätt att skriva och applicera skrivkonventioner på, t.ex. att använda punkter i stället för mellanrum för ordsegmentering. Dock har vuxnas texter i likhet med barns en stark talspråksinfluens.

Kommer dessa nya sätt att kommunicera skriftligt att bli etablerade och börja användas i andra typer av texter och kommer detta att påverka det talade språket? Förändringar i det skrivna och talade språket beror det på huruvida det nya sättet att tala och skriva av tillräckligt många upplevs som effektivt. Så länge som skolan tar sig an undervisningen av rådande normer för standardskriftspråk finns grund som de kan utgå från. En sådan grund gör det lättare att anpassa den egna skriftspråksanvändningen efter de situationer, de medier, de syften och de mottagare som de har för avsikt att kommunicera. I takt med att bruket förändras kommer så småningom också normerna för standardskriftspråket att förändras. Dock konstaterar Hasselgren att skriftspråket inte riskerar att förändras radikalt på grund av denna utveckling. Språkbruket i SMS kan snarare ses som en specialanpassning till förutsättningarna för just denna typ av kommunikation.

I forskning som gäller internet och beroende framgår det att beroende som internet ger upphov till liknar många andra typer av beroende. Samtidigt finns det flera olika aspekter av internet som skapar beroende, exempelvis nätpornografi och online-spel. En del av forskningen som används i artikeln är dock relativt föråldrad och härstammar från tiden då internet fortfarande var ett nytt fenomen, vilket säkert påverkar forskarnas syn på internet. I dagsläget är en diskussion om internet och beroende fortsättningsvis aktuell då människor och olika delar av samhället till allt större del använder sig av internet. Samtidigt är en spontan tanke att dagens samhälle mer eller mindre i sin helhet börjar bli beroende av internet.

I och med att internet blir en del av vår vardag hör även samhällsrelaterade problem, så som mobbning, beroende och ojämlikhet till diskussionen om internet. Ur ett genusperspektiv kan internet ge nya möjligheter till kvinnor världen över när information blir tillgänglig till alla med tillgång till internet. Samtidigt pekar genusforskning på att ojämlikheter mellan kön förekommer och fortlever i massmedierna, exempelvis i hur bilden av kvinnan framställs. Här har vi som medieanvändare ett ansvar att förhålla oss kritiska till den information vi mottar, samt att påverka och ställa krav på medierna.

Källförteckning

Jacobsson, M. (2004). *Allt är Möjligt. En handbok i mediekritik.* (2004).

Center for Internet Addiction Recovery.

Tillgänglig <http://www.netaddiction.com/default.aspx> Hämtad 4.5.2009.

Chuang, Y-C. (2006). Massively Multiplayer Online Role-Playing Game-Induced Seizures: A Neglected Health Problem in Internet Addiction. *Cyber Psychology & Behavior*, Vol.9.

Devereux, E. (2007). *Media Studies. Key Issues and Debates.* London: Sage Publications.

Drotner, K., Bruhn Jensen, K., Pulsen, I. & Schrøder, K. (1996). *Medier och kultur.* Lund: Studentlitteratur.

Fagerberg, N. (2005). Genus, makt och media: Män som gråter och flickor som tar för sig. *Datorn i utbildningen*, 4.

Gill, R. (2007). *Gender and the Media.* Cambridge: Polity Press.

Handlingsplan om mobbning och kränkande behandling på Al-Mustafa skolan. Tillgänglig <http://www.al-mustafa.com/mobbingsplan/mobbingsplan.htm> Hämtad 18.5.2009.

Holden, C. (2001). 'Behavioral' addictions: Do they exist? *Science* 2:294, 980-982.

Hur, M. H. (2006). Demographic, Habitual, and Socioeconomic Determinants of Internet Addiction Disorder: An Empirical Study of Korean Teenagers. *Cyber Psychology & Behavior*, Vol.9.

Hård af Segerstad Hasselgren, Y, Sofkova Hashemi, S. *Skriftspråk i förändring möter förlegade skrivstöd.*

Tillgänglig <http://gupea.ub.gu.se/dspace/handle/2077/10619?mode=full> . Hämtad 22.4.2009.

Hård af Segerstad Hasselgren, Y. (2002). *Språket i SMS – en translingvistisk dragqueen?* Tillgänglig <http://gupea.ub.gu.se/dspace/handle/2077/10618?mode=full> Hämtad 22.4.2009.

Internetberoende. Internet. Tillgänglig <http://internet-beroende.se/index.asp?site=internet> Hämtad 29.4.2009.

Jacobson, M. (2005). Räkna med kvinnor. Rapport från nyhetsstudien Global Media Monitoring Project 2005.

Tillgänglig

http://www.alltarmojligt.se/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=29&Itemid=45 Hämtad 22.4.2009.

Jeung, L. (2004). Netgeneration Attributes and Seductive Properties of the Internet as Predictors of Online Activities and Internet Addiction. *CyberPsychology & Behavior*. 7:3, 333-348.

Johannisson, K. (2004). Den moderna tröttheten. Från överansträngning till stress, kroniskt trötthetssyndrom och utbrändhet. *Svensk Neuropsykologi*. 1:16, 4-6.

Leung, L. (2004). Net-Generation Attributes and Seductive Properties of the Internet as Predictors of Online Activities and Internet Addiction. *Cyber Psychology & Behavior*, Vol.7.

Lärare vill ha mer kunskap om internet.

Tillgänglig

http://www.microsoft.com/sverige/education/article/larare_vill_ha_mer_kunskap.aspx
Hämtad 22.4.2009.

Mannerheims barnskyddsförbund. *Mitä nettikusaaminen on?* Tillgänglig
http://www.mll.fi/nuortennetti/asiaa/viisaasti_verkossa/ilkeita_viesteja_ja_torkeita_kuv/mita_nettikusaaminen_on. Hämtad 22.4.2009.

Mind Prison: Internet Addiction Disorder. Tillgänglig
<http://library.thinkquest.org/06aug/02049/main.htm> Hämtad 4.5.2009.

Mitchell, P. (2000). Internet addiction: Genuine Diagnosis or not? *The Langet* Vol.355.

Nationalencyklopedin. Tillgänglig <http://www.ne.se> Hämtad 5.5.2009.

Päihdelinkki. *Aine- ja toiminnalliset riippuvuudet*. Tillgänglig
<http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/411-aine-ja-toiminnalliset-riippuvuudet> Hämtad 18.5.2009.

Päihdelinkki. *Nettiriippuvuus Suomessa*. Tillgänglig
<http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/413-nettiriippuvuus-suomessa> Hämtad 18.5.2009.

Rädda barnen (2009). Nätsäkerhetsarbete. Tillgänglig
<http://www.pelastakaalapset.fi/index.php?id=832> Hämtad 22.4.2009 22.

Skolverket. *Nätmobbing*. Tillgänglig <http://kollakallan.skolverket.se/saker/natmobbing>
Hämtad 11.5.2009.

Stiftelsen Friends (2006). Tillgänglig <http://www.friends.se/?id=1217> Hämtad 11.5.2009.

Wallace, P. 1999. *The Psychology of the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wan, C-S. & Chiou W-B. (2006). Why Are Adolescents Addicted to Online Gaming? An Interview Study in Taiwan. *Cyber Psychology & Behavior*, Vol.9.

Wikipedia. Internet. Tillgänglig

http://sv.wikipedia.org/wiki/Internet#Uppbyggnad_och_teknik Hämtad 18.5.2009.

Yellowlees, P.M. & Marks, S. (2005) Problematic Internet use or Internet addiction? *Computers in Human Behavior* 23 (2007).

Young, K. S. (1998). *Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction - and a winning strategy for recovery*. New York: John Wiley

[1] Med ”medikalisering” avser vi här **ett** förhållande där ”ett problem som i grunden inte är av medicinsk karaktär diskuteras eller betecknas som en medicinsk företeelse. I mer preciserad bemärkelse innebär medikalisering att en läkare "godkänner" en psykosocial problemsituation som ett medicinskt problem, detta genom att t.ex. ställa en diagnos eller utfärda intyg om arbetsförmåga. Exempelvis är ordet utbrändhet i många fall uttryck för en mänsklig problemsituation som inte är av medicinsk karaktär; användningen av ordet som diagnos kan då anses innebära en medikalisering.” (Nationalencyklopedin)

ⁱ Artikeln är ett samarbetsprojekt för deltagarna i kursen i Mediepsykologi, Ungdom och internet 5 sp, vid Öppna universitetet, Åbo Akademi i Vasa, och utgör samtidigt studenternas slutarbete. Kursläraren har redigerat innehållet och finns därför med som en av skribenterna.